

5. Terug naar de oude administratieve rompslomp?

Het is opvallend dat er met het nieuwe formulier teruggekeerd wordt naar de papieren administratie. Het invoeren van gegevens via de speciale website was een grote vooruitgang. Toch wordt er nu gevraagd om de gegevens die reeds zijn ingegeven in de computer met de hand op papier te schrijven en deze dan in te scannen. Onze Frans-talige confraters hoeven niet meer jaloers te zijn op ons, met deze administratieve achteruitgang. Tot slot vermeldt het nieuw formulier ook dat er inkomensstukken moeten gevoegd worden van de laatste drie maanden. Ook hier kan men zich afvragen van waar deze bijkomende en meestal overbodige voorwaarde komt.

6. Besluit

Men kan zich ernstige vragen stellen bij de wettelijkheid van de nieuwe administratieve vereisten zoals deze worden opgelegd in het nieuwe Vademecum en het invulformulier. Ook de feitelijke

omkering van de bewijslast van onvermogen naar de besproken groepen lijkt in strijd te zijn met het KB 2003.

Waarschijnlijk zullen deze nieuwe criteria vooral de zwakste groepen in onze samenleving raken. Hoewel de OVB doorgaans transparant werkt, goed communiceert over te verwachten veranderingen en ruimte laat voor debat, werden de besproken wijzigingen haast ongemerkt ingevoerd.

Te verwachten valt dat deze nieuwe criteria en het invulformulier op heel wat kritiek zullen onthaald worden, niet in het minst omdat het fundamenteel recht op verdediging en de toegang tot het recht in het gedrang kan komen.

Referenties

- Koninklijk Besluit tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand van 18 december 2003.
- Koninklijk besluit van 31 augustus 2011.

JEUGDRECHT EN JEUGDHULP / JUVENILE JUSTICE AND YOUTH CARE

Bespreking proefschrift

Small numbers, big problems.

***Het levensverhaal en (jeugd)delinquente traject van vrouwelijke gedetineerden.*¹**

An Nuytiens^a

^a Postdoctoraal wetenschappelijk medewerkster, onderzoeksgroep Crime & Society, Vakgroep Criminologie, Faculteit Recht en Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: An. Nuytiens@vub.ac.be).

Situering en probleemstelling

Hoewel het onderzoeksdomein over meisjes- en vrouwencriminaliteit de voorbije decennia een sterke impuls kreeg, is het nog steeds niet uitgegroeid tot één van de hoofdthema's binnen de criminologische wereld (BACHELOR, 2005). Daarboven stellen we vast dat het merendeel van desbetreffend onderzoek uitgevoerd wordt in de Verenigde Staten en in het Verenigd Koninkrijk. Ook in Nederland is er de laatste jaren een sterke

toename van onderzoek naar dit thema. In België daarentegen werd tot op heden bitter weinig onderzoek verricht naar meisjes- en vrouwencriminaliteit.

De kiemen voor dit doctoraatsonderzoek werden gelegd tijdens eerdere onderzoeken inzake trajecten van uit handen gegeven jeugddelinquenten (NUYTIENS *et al.*, 2005; 2006). De weinige meisjes in de onderzoekspopulatie vielen niet alleen op qua aantal, ze sprongen er ook in de kwalitatieve analyse uit, o.a. omdat zij een verschillend jeugdbeschermingstraject volgden dan hun mannelijke tegenhangers. Teneinde trajecten van vrouwelijke ernstige en persistente jeugddelinquenten nader te onderzoeken, leek het interessant om het traject van een groep delinquente meisjes van kindertijd tot volwassenheid in kaart te brengen. Het initiële plan was om een cohorte delinquente meisjes op te volgen, en deze (ondertussen volwassen) meisjes te interviewen. Dit bleek vanuit tijds- en budgetbeperkingen niet haalbaar. Bovendien leek het in de privésfeer contacteren van vrouwen die tijdens hun jeugd in aanraking kwamen met de jeugdbescherming ons vanuit

¹ Promotor: Prof. Dr. Jenneke CHRISTIAENS en co-promotor: Prof. Dr. C. ELIAERTS.

ethisch-deontologisch perspectief niet evident. Het is o.a. om deze redenen dat we opteerden voor een retrospectieve onderzoeksopzet. Het voordeel van deze retrospectieve opzet is dat we zicht krijgen op de diversiteit van vrouwelijke delinquentie. Terwijl we bij de prospectieve opvolging van een cohorte delinquente meisjes enkel zicht hebben op vrouwen die (ook) tijdens hun kindertijd delicten plegen, worden door een retrospectieve aanpak eveneens vrouwen ingesloten die enkel tijdens de volwassenheid delinquent gedrag stellen. Met onze initiële focus op persistente delinquenten opteerden we om met vrouwelijke gedetineerden te werken vanuit de veronderstelling dat deze populatie vooral zou bestaan uit “doorgegroeiende” persistente delinquenten (m.a.w. vrouwen met een jeugddelinquentieverleden). Achteraf blijkt dat deze veronderstelling niet klopt: het merendeel van onze respondenten zijn immers “adult-onset offenders”. Hoewel initieel onze interesse vooral uitging naar de “doorgegroeiende” jeugddelinquenten, hebben we onze focus naderhand dus verruimd. Met deze studie wilden we inzicht bekomen in hoe criminaliteit van meisjes en vrouwen zich ontwikkelt binnen de context van de levensloop, en welke factoren hier van belang zijn. We willen zicht krijgen op het levensverhaal van vrouwelijke delinquenten en hun criminele carrière, maar ook op de manier waarop deze elementen zich tot elkaar verhouden. Het perspectief van de vrouwen staat hierbij centraal.

Methodologie

De studie werd centraal opgebouwd rond autobiografische interviews. We wilden immers primair onderzoeken hoe vrouwelijke gedetineerden hun levensloop en delinquente traject *zelf* percipiëren. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat dit perspectief zeer waardevol is voor de studie van criminaliteit, bijvoorbeeld omdat we wendingen in de criminele carrière beter kunnen begrijpen wanneer we door de bril van de delinquent zelf kijken (zie o.a. BERNASCO & TONRY, 2010; LAUB & SAMPTON, 2003). De keuze voor zulk “insider perspectief” impliceert dat we onze studie voeren vanuit een constructivistische invalshoek. We zoeken met andere woorden niet naar “de werkelijkheid” of “de waarheid”, maar eerder naar de *constructie* van de werkelijkheid door de respondent (BURR, 2007;

FLUCK, 2004). Het autobiografische interview als methode sluit goed aan bij het inductieve karakter van ons onderzoek. In totaal werden interviews afgenomen van 41 vrouwelijke gedetineerden in de Vlaamse gevangenissen met een vrouwenafdeling (Antwerpen, Brugge, Gent, Hasselt). Er werd geopteerd om enkel Nederlandstalige vrouwen met de Belgische nationaliteit te bevragen. Voor niet-Belgen is het moeilijker om hun officiële justitiële parcours te reconstrueren gezien zij niet heel hun leven in België hebben gewoond. Een uitzondering zijn vrouwen die hun jeugd in België doorgebracht hebben, maar niet de Belgische nationaliteit hebben. Tijdens het veldwerk vonden we 90 vrouwen die aan de selectiecriteria voldeden. Hiervan werden er 10 geweerd omwille van o.a. veiligheidsproblemen of emotionele instabiliteit. De overige 80 vrouwen werden allen individueel aangesproken met de vraag of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Hiervan stemden er 43 toe. Twee interviews werden vroegtijdig afgebroken, vermits de emotionele toestand van betrokken vrouwen niet gunstig was. De 41 anderen waren op het moment van het interview tussen 20 en 69 jaar oud. Hoewel langgestraften lichtjes oververtegenwoordigd zijn in onze populatie, is de variatie qua strafmaat erg groot. Vijf vrouwen waren geïnterneerd, en de strafmaat van de anderen varieerde tussen 5 maanden gevangenisstraf en levenslange opsluiting. Ook qua aard en ernst van de feiten, en qua criminele carrière (startleeftijd, aantal feiten, veroordelingen en detenties) bestaat een grote heterogeniteit.

Het tweede luik van het veldwerk bestond uit een dossierstudie op de jeugdrechtbanken en de jeugd-parketten. Van elke geïnterviewde vrouw werd nagegaan of zij in contact kwam met de gerechtelijke jeugdbescherming tijdens haar jeugd. Aan de hand van deze bronnen hebben we voor elke respondent het officiële (geregistreerde) delinquente traject en het jeugdbeschermingstraject gereconstrueerd. Een derde onderzoeksluik betrof de reconstructie van het officiële delinquente en justitiële traject tijdens de volwassenheid. Dit gebeurde aan de hand van het strafblad van de respondenten enerzijds (overzicht van veroordelingen en gevonniste feiten) en het opsluitingsdossier uit de databank Griffie anderzijds (overzicht detenties). De geregistreerde informatie over het delinquente traject

tijdens de jeugd en volwassenheid werd aangevuld door eventuele niet-geregistreerde delicten en / of justitiecontacten onthuld in de interviews.

Enkele resultaten in een notendop

Bij het bespreken van de resultaten dienen we in het achterhoofd te houden dat onze bevindingen betrekking hebben op een beperkte selectie van de populatie vrouwelijke gedetineerden in Vlaanderen. Generaliseerbaarheid was geen doel van deze kwalitatieve studie. We benadrukken dan ook dat we niet met zekerheid kunnen zeggen of onze bevindingen ook van toepassing zijn op een ruimere selectie van vrouwen in de Vlaamse of Belgische gevangenissen.

Kwetsbaarheid als rode draad door de levensverhalen

Het levensverhaal van het merendeel van de respondenten wordt gekenmerkt door een zekere kwetsbaarheid, die zich kan manifesteren op het individuele, het relationele en het maatschappelijke niveau (zie voor een meer uitgebreide bespreking NUYTIENS, 2011 maar ook NUYTIENS, 2012). Deze kwetsbaarheden situeren zich zowel in de jeugd als in de volwassenheid. Heel wat vrouwen vertonen een grote kwetsbaarheid op persoonlijk vlak. Deze individuele kwetsbaarheid komt in de interviews tot uiting via drie thema's: een laag zelfbeeld, psychische problemen en verslavingen. De belangrijkste kwetsbare zones op maatschappelijk niveau vinden we terug op vlak van scholing, arbeidstraject en financiële middelen, en zijn sterk met elkaar gelinkt. Bij de lezing van de levensverhalen springt echter vooral de relationele kwetsbaarheid in het oog. Deze factor is niet alleen kwantitatief gezien het meest prominent aanwezig, maar speelt ook kwalitatief gezien een centrale rol. De niveaus van kwetsbaarheid hangen sterk samen, in die zin dat ze elkaar onderling kunnen beïnvloeden en versterken. Het is echter vaak de relationele kwetsbaarheid die andere kwetsbaarheden uitlokt of versterkt. Uit het interviewmateriaal blijkt dat de relationele kwetsbaarheid tweelagig is. Enerzijds zijn de vrouwen *letterlijk* kwetsbaar in zorg- en liefdesrelaties omdat ze slachtoffer worden van fysiek of seksueel misbruik. Anderzijds zijn ze ook *figuurlijk* kwetsbaar omdat ze gedeprimeerd blijven van positieve en wederkerige relaties of

"mutually empathic relations" (MILLER, 1976) met belangrijke sleutelpersonen: ouders, partners, kinderen en het ruimere sociale netwerk. Terwijl de deprivatie zich voor sommigen vooral in de kindertijd voordoet, manifesteert dit zich voor anderen vooral in de volwassenheid. Vaak ontwaren we echter een continuïteit doorheen de levensloop. De moeilijke verstandhouding met de ouder(s) komt tot uiting door het feit dat de vrouw zichzelf als een ongewenst kind beschouwt, doorgaans door de moeder. Het opbouwen van een positieve en wederkerige relatie met de ouder(s) wordt ook vaak bemoeilijkt door de letterlijke afwezigheid (bv. door overlijden) of figuurlijke afwezigheid van ouderfiguren (emotionele onbeschikbaarheid). De negatieve ervaring met liefdesrelaties is misschien wel de grootste gemene deler van onze onderzoekspopulatie. Vele levens worden doorkruist door een patroon van abusieve en destructieve relaties. Het meest genoemde probleem is partnergeweld. Hoewel fysieke mishandeling het vaakst genoemd wordt, situeert het abusieve karakter van de relatie zich voor vele anderen (ook) op psychisch vlak (bv. vernederingen) of op financieel vlak. Verschillende partners worden als dominant, jaloers of controlerend omschreven, in die mate dat de bewegingsvrijheid van de vrouw sterk ingeperkt wordt. Het valt op dat jaloerse en bezitterige partners die de bewegingsvrijheid van de vrouw inperken, vaak diezelfde zijn die fysiek of seksueel geweld gebruiken in hun relatie (zie ook DOBASH & DOBASH, 1998). Het isoleren van de vrouw blijkt vaak een doelbewuste strategie om de mishandelingen te camoufleren, maar ook om te voorkomen dat de vrouw weggaat. Sociale contacten zorgen voor een zekere controle, maar ook voor een toevluchtsoord wanneer de vrouw de relatie wil beëindigen. We stellen echter vast dat het sociale netwerk van onze populatie vaak amper is uitgebouwd. Door meerdere vrouwen wordt aangegeven dat ze vóór hun detentie een eerder geïsoleerd bestaan leidden met relatief weinig contacten met de buitenwereld. Dikwijls is dit het gevolg van de controlerende houding van hun partner. De sociale isolatie van de vrouwen breidt zich soms ook uit naar de familiale context, vaak als gevolg van een problematische jeugd. Bijgevolg kunnen zij met hun problemen amper terecht bij familie. Ook voor wat betreft de relatie

met hun kinderen leggen de interviews voor velen een problematische situatie bloot. Bij de aanvang van de huidige detentie hebben 28 vrouwen nog minstens één levend kind.² Uit de levensverhalen blijkt echter dat 11 van deze 28 vrouwen reeds vóór de detentie niet meer samenwoonden met hun kinderen. Verschillende kinderen werden reeds vóór de (laatste) detentie van hun moeder geplaatst, bijvoorbeeld ten gevolge van een verslavingsproblematiek bij de moeder of gedragsproblemen van het kind. Terwijl sommigen aangeven dat de problemen zich reeds vóór hun opsluiting manifesteerden, zou voor anderen vooral de detentie op zich de relatie verstoord hebben.

Het precaire profiel van vrouwelijke gedetineerden vinden we ook terug in talrijke internationale publicaties (zie bv. CARDI, 2007; EASTEAL, 2001; GIRSHICK, 1999; McIVOR, 2004; SLOTBOOM *et al.*, 2008). Een belangrijk verschilpunt is evenwel dat een aantal vrouwen in onze populatie niet of niet helemaal past in dit eenzijdig negatieve plaatje zoals vaak geschetst in deze onderzoeken. Zo vonden wij ook vrouwen die vóór hun detentie een eerder “doorsnee” of “normaal” leven leidden, met een stabiele werksituatie en omringd door een solide sociaal netwerk. Bovendien, in tegenstelling tot resultaten van talrijke internationale studies, schetsten niet alle vrouwen in onze populatie een negatief beeld van hun jeugd.

Criminaliteit als deel van het levensverhaal

Zowel de levensverhalen als de dossierstudie tonen aan dat relatief weinig vrouwen een verleden hebben van jeugddelinquentie. Van slechts 7 van de 40 vrouwen waarvan we het officiële traject hebben kunnen reconstrueren, is *bekend*³ dat ze minstens één delict⁴ pleegden tijdens hun jeugd. Bekijken

we de delicten meer in detail, dan blijkt dat dit zich doorgaans beperkt tot een klein aantal lichte feiten (bv. winkeldiefstal), wat eerder beschouwd kan worden als “normaal experimenteergedrag” voor jongeren. In onze populatie vinden we quasi geen ernstige of persistente jeugddelinquenten terug. Het merendeel van de door ons bevroegde vrouwen zijn dus “adult-onset offenders”. Hoewel deze vaststelling overeenkomt met recente internationale literatuur, waar meer en meer wordt aangenomen dat vrouwen vaker dan mannen pas na de meerderjarigheid starten met criminaliteit (zie bv. BLOCK *et al.*, 2010; SIMPSON *et al.*, 2008), dienen we ons bewust te zijn van het feit dat onze selectiecriteria alsook een mogelijks selectieve uitval onze resultaten kunnen vertekend hebben. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat vrouwen met een (zwaar) jeugddelinquentieverleden minder geneigd waren om mee te werken aan ons onderzoek. Door de koppeling van het delinquentie traject aan het levensverhaal hebben we inzicht verworven in hoe criminaliteit zich ontwikkelt binnen de context van het levensverhaal. Gezien de geringe aanwezigheid van jeugddelinquentie focussen we hier op criminaliteit tijdens de volwassenheid. Uit de levensverhalen blijkt dat de verschillende kwetsbaarheden een belangrijke rol spelen. Drie specifieke factoren – soms gecombineerd – komen hier naar voor: geld, verslavingen en abusieve liefdesrelaties. Ondanks de diversiteit in concrete dynamieken en uiteindelijke paden naar delinquentie kunnen we stellen dat de factor liefdesrelaties het meest doorweegt. Deze factor staat dikwijls als enig element centraal in de verhalen over criminaliteit. Ook voor de vrouwen waar criminaliteit vooral gelinkt is aan druggebruik of aan financiële motieven, blijken abusieve liefdesrelaties vaak een rol te spelen. In vele gevallen is deze factor dan ook een noodzakelijke voorwaarde voor het plegen van criminaliteit. Het gaat hier echter om abusieve liefdesrelaties, die doorgaans slechts één factor uitmaken van een ruimere precaire levenscontext. Uit de verhalen blijkt dat meerdere vrouwen werden gemanipuleerd of doelbewust werden gebruikt voor het (samen) plegen van delicten. Deze vrouwen waren bang van hun partner, waren geïsoleerd en verkeerden in ongelijke machtssitu-

² 33 van de 41 bevroegde vrouwen hebben minstens één kind op de wereld gezet. Deze 33 vrouwen hebben samen 84 kinderen. Zes kinderen waren reeds overleden (als gevolg van gezondheidsproblemen, of als gevolg van kindermoord).

³ Met bekende feiten doelen we op (1) de in een proces-verbaal genoteerde feiten, (2) feiten die ondanks vermelding in het jeugddossier, nooit geverbaliseerd en dus ook niet officieel geregistreerd werden, (3) zelfgerapporteerde delicten tijdens de interviews.

⁴ Druggebruik nemen we niet op in de telling. Vaak gaat het immers om een *vermoeden*.

Daarenboven blijkt de grens tussen strafbaar en niet-strafbaar gebruik / bezit erg dun.

aties, wat in een grote afhankelijkheid resulteerde. Het is binnen deze genderde levenscontext dat we de grote rol van liefdesrelaties in het ontstaan van vrouwencriminaliteit moeten begrijpen.

De erkenning van de rol van de relationele kwetsbaarheid neemt echter niet weg dat vrouwen actieve actoren zijn die zelf keuzes maken (zie bv. AJZENSTADT, 2009; HEIDENSOHN, 1994). De meeste vrouwen zien zichzelf ook op die manier. We gaan dus niet akkoord met eerder deterministische (vooral feministisch geïnspireerde) literatuur waarin vrouwelijke daders gereduceerd worden tot loutere slachtoffers van hun levensomstandigheden, en als het ware “gedwongen” worden in criminaliteit (zie bijvoorbeeld RICHIE (1996), die spreekt over “compelled to crime”). Uit de verhalen blijkt evenwel dat de “keuzevrijheid” sterk beïnvloed kan worden door de genderde levenscontext. Verschillende kwetsbaarheden werken vaak op elkaar in doorheen de levensloop, wat kan resulteren in een negatieve kettingreactie. Concreet is het vaak de relationele kwetsbaarheid, vooral abusieve liefdesrelaties, die de katalysator is binnen dit proces. Door deze cumulatie worden de (reële en / of gepercipieerde) keuzemogelijkheden gelimiteerd. De kwetsbaarheden resulteren dus in een “gelimiteerde keuzewaaier”, of zoals Anne Worrall het benoemt: “the path of narrowing options” (Worrall, 1999). Uit de verhalen over criminaliteit blijkt dat de uiteindelijke keuze voor criminaliteit voor een groot stuk gestuurd wordt door deze gelimiteerde keuzeopties. Meer specifiek tonen de interviews aan dat een gebrek aan een solide sociaal netwerk als vangnet vaak een belangrijke factor is in dit keuzeprocess. Wat de genoemde drijfveer of combinatie van drijfveren voor delinquentie ook is, de aanwezigheid van een sociaal netwerk, of althans de perceptie hierover, speelt een belangrijke rol in het uiteindelijke beslissingsmechanisme. Het leven in een zekere mate van isolatie, waar vrouwen gedepriveerd zijn van een positief sociaal netwerk, zou in die zin dan ook als een mogelijke “brug” gezien kunnen worden naar de betrokkenheid bij criminaliteit. Omdat ze geen alternatieven zien, meer specifiek omdat ze menen dat ze op niemand kunnen rekenen voor de oplossing van hun probleemsituatie, kiezen ze (sneller) een deviante weg. Dit zien we bijvoorbeeld bij vrouwen die overgaan tot “wan-

hoopsdaden”. Het gebrek aan een sociaal vangnet treedt hier dan op als belangrijke schakel tussen de preciaire situatie waarin heel wat vrouwen zich bevinden en de effectieve stap naar delinquentie.

Referenties

- AJZENSTADT, M. (2009). The relative autonomy of women offenders' decision making. *Theoretical Criminology*, 13 (2), 201-225.
- BATCHELOR, S. (2005). 'Prove me the bam!': Victimization and agency in the lives of young women who commit violent offences. *Probation Journal*, 52 (4), 358-375.
- BERNASCO, W. & TONRY, M. (2010). *Offenders on offending: learning about crime from criminals*. Cullompton: Willan.
- BLOCK, C.R., BLOKLAND, A.A.J, VAN DER WERFF, C., VAN OS, R. & NIEUWBEERTA, P. (2010a). Long-Term Patterns of Offending in Women. *Feminist Criminology*, 5 (1), 73-107.
- BURR, V. (2007). *Social constructivism*. Londen: Routledge.
- CARDI, C. (2007). Le contrôle social réservé aux femmes: entre prison, justice et travail social. *Déviance et Société*, 31 (1), 3-23.
- DOBASH, R.E. & DOBASH, R.P. (1998). Violent Men and Violent Contexts. In: DOBASH, R.E. & DOBASH, R.P. (eds.). *Rethinking violence against women (pp. 141-168)*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- EASTEAL, P. (2001). Women in Australian prisons: the cycle of abuse and dysfunctional environments. *The Prison Journal*, 81 (1), 87-112.
- Flick, U. (2004). Constructivism. In: Flick, U. et al. (eds.). *A Companion to Qualitative Research (pp. 88-94)*. Londen: Sage.
- GIRSHICK, L.B. (1999). *No safe haven. Stories of women in prison*. Boston: Northeastern University Press.
- HEIDENSOHN, F. (1994). Gender and Crime. In: MAGUIRE, M., MORGAN, R. & REINER, R. (eds). *The Oxford Handbook of Criminology (pp. 997-1039)*. Oxford: Clarendon.
- LAUB, J.H. & SAMPSON, R.J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Massachusetts: Harvard University Press.
- McIVOR, G. (2004). *Women who offend (pp. 142-158)*. Londen: Jessica Kingsley Publishers Miller.
- J.B. (1976). *Toward a new psychology of women*. Boston: Beacon Press.

NUYTIENS, CHRISTIAENS, J. & ELIAERTS, C. (2005). *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*. Gent: Academia Press.

NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J., ELIAERTS, C. & BROLET, C. (2006). *Het traject van uithanden gegeven jongeren in het strafrecht. Ernstige jeugddelinquenten gestraft – deel 2*. Gent: Academia Press.

NUYTIENS, A. (2011). Small numbers, big problems. Het levensverhaal en (jeugd)delinquentie traject van vrouwelijke gedetineerden. Brussel: VUB Press.

NUYTIENS, A. (2012). Het levensverhaal en (jeugd) delinquentie traject van vrouwelijke gedetineerden. *Fatik*, nr. 134, 20-31.

RICHE, B.E. (1996). *Compelled to crime: the gender entrapment of battered black women*. New York: Routledge.

SIMPSON, S.S., YAHNER, J.L. & DUGAN, L. (2008). *Understanding Women's Pathways to Jail: Analysing the*

Lives of Incarcerated Women. The Australian and New Zealand Journal of Criminology, 41 (1), 84-108.

SLOTBOOM, A.-M., BIJLEVELD, C., DAY, S. & VAN GIEZEN, A. (2008). *Gedetineerde vrouwen in Nederland. Over import- en deprivatiefactoren bij detentieschade*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

WORRALL, A. (1999). Troubled or Troublesome? Justice for Girls and Young Women. In: Goldson, B. (ed.). *Youth Justice: Contemporary Policy and Practice* (pp. 28-50). Aldershot: Ashgate.

RECHT EN GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG / LAW AND MENTAL HEALTH

Reflecties inzake suïcidepreventie in een detentiecontext¹

Hans van Laake^a

Ruben van den Ameele^b

^a Hans van Laake, klinisch psycholoog werkzaam binnen het team Forensische Zorg van CGG Eclips (Corresp.: h.vanlaake@cggeclips.be).

^b Ruben van den Ameele, klinisch psycholoog en teamleider van het team Forensische Zorg van CGG Eclips

Inleiding

Sinds een tiental jaar bestaat er in de gevangenis van Gent een traditie op het vlak van suïcidepreventie. De acties hier rond kwamen in 2009 in een stroomversnelling toen suïcidepreventie werd opgenomen binnen het operationeel plan van de gevangenis. Tevens is het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) Eclips in het kader van het Vlaams Strategisch Plan voor Hulp- en Dienstverlening aan gedetineerden (2000) sinds 2009 een vaste partner in de gevangenis van Gent (VAN DEN AMEELE, VAN LAAKE & WALRAVENS, 2011). De komst van het CGG, met ervaring op het vlak van

suïcidepreventie, creëerde een opportuniteit om een volgende stap te zetten in het suïcidepreventiebeleid van de gevangenis. Begin 2009 werd een multidisciplinaire Werkgroep Suïcidepreventie opgestart met personeel uit de gevangenis en uit diensten van de Vlaamse Gemeenschap die aanbevelingen formuleerde aan de directie van de gevangenis, zowel op het vlak van primaire, secundaire als tertiaire preventie. Eén van de aanbevelingen die gerealiseerd werden, was het creëren van een Meldpunt Suïcidepreventie. Dit Meldpunt, multidisciplinair samengesteld uit justitieel personeel², heeft als opdracht screening te organiseren bij verhoogd suïciderisico, assessment na een suïcidepoging, doorverwijzing naar de aangewezen diensten en verder opvolging van de gedetineerde zo lang als aangewezen.

Begin 2012 organiseerde de gevangenis van Gent in samenwerking met het Universitair Ziekenhuis van Gent en CGG Eclips de studiedag 'Zelfmoordpreventie in een gesloten setting: de praktijk in de gevangenis van Gent'. Deze studiedag bestond uit een uiteenzetting van het theoretisch kader van suïcide tijdens detentie, zowel vanuit criminolo-

---

¹ Deze tekst is gebaseerd op de lezing van Hans VAN LAAKE op de studiedag 'Zelfmoordpreventie in een gesloten setting: de praktijk in de gevangenis van Gent'.

² Het Meldpunt Suïcidepreventie is samengesteld uit leden van het bewakingspersoneel, van de psychosociale dienst, de medische dienst en de griffie.